

بیروت، پایتخت جهانی کتاب در سال ۲۰۰۹

مکانی مناسب برای آن‌ها هستیم. در مقابل بانک مرکزی لبنان در ساختمان دانشسرای حقوق صنایع برایش مکانی یافته‌ایم. جایی قدیمی و زیباست که هم از تجدد نشانی در خود دارد و هم از سنت. قصد داریم با توجه به تعهد قطر مبنی بر اعطای هزینه‌ای معادل ۲۵ میلیون دلار، معماری آن را به مسابقه بگذاریم. حدود ده سال است که در مورد این طرح کار می‌کنیم. کتابخانه به آخرین فن‌آوری‌ها مجهز خواهد بود. بر این باورم که طرح مزبور بر درخواست ما برای قرارگرفتن در جایگاه پایتخت جهانی کتاب تأثیر مثبتی داشته است.

● چه شهرهای دیگری با بیروت در رقابت بودند؟

— چهار شهر دیگر، از جمله بانکوک که هشت میلیون نفر را در خود جای داده است، یعنی دو برابر جمعیت لبنان و کیپ‌تاون. اعضای کمیته انتخاب عبارت بودند از نمایندگان یونسکو و انجمن‌های اصلی کتابفروشان و ناشران بین‌المللی. آن‌ها بیروت را به دلیل «تمرکزش بر تنوع فرهنگی، گفت‌وگو و تساهل» انتخاب کردند. از این تصمیم به بعد شورای شهر و وزارت هنر به نحو فزاینده‌ای درگیر این کار شده‌اند. حدود ۵ میلیون دلار برای این واقعه اختصاص داده شده و برای انتخاب پروژه‌ها کمیته‌ای تعیین شده است. من عضو کمیته مزبور نیستم ولی عملکرد آن را دنبال کرده و احساس می‌کنم پایتخت جهانی کتاب‌شدن بیروت شور و شغف بسیاری انگیزیده است. بیش از ۲۵۰ طرح انتخاب شده است.

با این حال من با یک چنین پراکنده‌کاری‌هایی موافق نیستم. تصور می‌کنم که بهتر باشد روی ۲۰ یا ۳۰ طرح اساسی تمرکز کنیم. یکی از جالب‌ترین آن‌ها «بیروت ۳۹» است؛ دعوت و حمایت از ۳۹ نویسنده از جهان عرب که همگی زیر چهل سال سن داشته باشند. به علاوه شالوده کتابخانه ملی نیز اخیراً ریخته شده است. جا دارد که به دو نمایشگاه سالیانه کتاب بیروت نیز توجه بیشتری نشان داده شود؛ این نمایشگاه‌ها به فرانسه و عربی در اکتبر و دسامبر هر سال برگزار می‌شوند.

● **لقمان سلیم از بنیان‌گذاران انتشارات دارالجدید در مصاحبه‌ای که اخیراً با نشریه لوموند انجام داده است در مورد میزان و چگونگی تأثیر فولکلوریک پایتخت جهانی کتاب‌شدن بیروت بر امر نشر در جهان عرب ابراز تردید کرده است.**

— به نظرم واکنش او قدری تند بود زیرا از هم اینک اقداماتی جدی آغاز شده است. دولت لبنان و شورای شهر بیروت تعهداتی مالی را بر عهده گرفته‌اند و سعی بسیار شده است که این رخداد را که نه جنبه سیاسی دارد و نه جنبه مذهبی، هر چه بیشتر باز نگه‌داریم.

مصاحبه ژوسیان ساوینو با نویسنده لبنانی، الکساندر نجار به مناسبت تعیین بیروت به عنوان پایتخت کتاب جهان در نشریه لوموند. الکساندر نجار، ۴۲ ساله، حقوقدان و نویسنده است و سرپرست مؤسسه L'orien litteraire [شرق ادبی]. از او آثاری چون ژمان بیروت (پاریس) منتشر شده است و برلین او نیز در ماه اکتبر منتشر خواهد شد.*

● **تصمیم یونسکو در تعیین بیروت به عنوان پایتخت کتاب جهان در سال ۲۰۰۹ از چه جهت اهمیت دارد؟**

— اهمیتی دوگانه دارد. به ما این امکان را می‌دهد که با گذشته پرافتخار خود ارتباط برقرار کنیم. روزگاری از بیروت به عنوان «مطبعة جهان عرب» یاد می‌شد. به علاوه فرصتی است برای زدودن وجهه منفی شهر که هنوز هم جنگ و مصیبت را تداعی می‌کند. از جوانب فرهنگی شهر سخن خواهیم گفت؛ از وضع کم و بیش مناسب هنر و ادبیات در آن و شادابی جوانان شهر و آن که در قیاس با بسیاری از دیگر نقاط جهان عرب از یک آزادی بیان واقعی و بیشتر برخورداریم. در لبنان سانسور معمول نیست؛ نویسندگان و جوانان با هرگونه تخریب مخالف‌اند. به ویژه هنگامی که از سوی هیئت‌های مذهبی یا حزب‌الله که گفته می‌شود عامل نفوذ ایران است بیان می‌شود. اخیراً در پی تلاش‌هایی چند برای جلوگیری از نمایش فیلم پرسپولیس [براساس داستان مصور مرجانه ساتراپی] غوغایی به پا شد. وزیر هنر خود شخصاً مداخله کرد و اداره امنیت عمومی وادار شد که در تصمیم خود تجدیدنظر کند. از این‌رو حق ماست که بتوانیم از طریق چنین رویدادی نشان دهیم که بیروت چیزی فراتر از جنگ است.

● **چه شد که تصمیم گرفتید درخواست بیروت را شخصاً تسلیم یونسکو کنید؟**

— به تمامی دلایلی که عرض شد. برآن بودم که نشان دهم بیروت عرصه تنوع و گوناگونی است با پیشینه‌ای کهن در کتابت؛ الفبای فینیقی در لبنان ابداع شد. علاوه بر این می‌خواستم نشان دهم که بیروت مصمم است تلاش جدیدی را در عرصه کتاب و کتابخوانی آغاز کند.

همچنین می‌خواهیم کتابخانه ملی خود را نیز بازسازی کنیم. بیشتر در میدان اتوال در مرکز شهر قرار داشت ولی در خلال جنگ منهدم شد. خوشبختانه توانستیم حدود ۳۰۰ هزار مجلد از کتاب‌هایش را حفظ کنیم. به کمک حمایت‌هایی مالی از جانب اروپا و موناکو توانستیم آن‌ها را طبقه‌بندی و مرتب کنیم و اینک منتظر

بخش نشر و به ویژه کتاب‌های کودکان که در حال حاضر از بازار پررونقی برخوردار است در آن سهمی اساسی خواهند داشت. البته این رخداد جنبه‌ای «فولکلوریک» نیز خواهد داشت ولی از ارزش کلی آن چیزی کم نمی‌کند.

پایتخت جهانی کتاب‌شدن بیروت حلال تمامی مشکلات ما نیست. لازم است در مورد مشکلاتی که دامنگیر نشر و توزیع در جهان عرب است، صریح و شفاف باشیم. نشر غیرمجاز دامنه گسترده‌ای دارد، حقوق مولف زیر پا گذاشته می‌شود و فقدان معیارهای حرفه‌ای مشهود است. در سطوح بین‌المللی - از جمله نمایشگاه کتاب فرانکفورت - نیز با واکنش مناسبی روبه‌رو نیستیم؛ کمبود سعی و تلاش و همچنین دانش لازم جهت مذاکره پیرامون حقوق نشر یکی از این کاستی‌هاست. رسیدگی به این کاستی‌ها مستلزم تلاش‌هایی دامنه‌دار از سوی اتحادیه ناشران عرب است.

● آیا اقدام یونسکو را در انتخاب بیروت می‌توان نوعی مداخله در رقابتی دیرینه میان قاهره و پایتخت لبنان به شمار آورد؟

- قاهره نامزد نبود. مصر در فرهنگ عرب جایگاه والایی دارد هر چند که اخیراً از مرتبه آن کاسته شده است. سازمان‌های فرهنگی‌اش متعجب شده‌اند، از لحاظ مالی به نمایشگاه کتاب قاهره رسیدگی

نمی‌شود و سانسور کماکان بیداد می‌کند؛ هر ساله ده‌ها کتاب توقیف یا ممنوع می‌شود. در واقع مدت زمانی است که دیگر با قاهره رقابت نمی‌کنیم؛ رقیب ما امارات متحد عربی است. مثلاً نمایشگاه کتاب ابوظبی با فرانکفورت ارتباط دارد و در جلب بیش از پیش بازدیدکننده موفق است. البته بیروت نه فقط از این امر ناراضی نیست، بلکه آن را انگیزه‌ای جهت ارتقای کیفیت نیز می‌داند.

● در ماه‌های سپتامبر و اکتبر بیروت میزبان بازی‌های ورزشی حوزه فرانسه زبان نیز خواهد بود. نظر شما در این باره چیست؟

- رویدادی است فرهنگی و ورزشی. به نظر برای تقویت زبان فرانسه در لبنان و اعاده جایگاه کلی آن وسیله مناسبی است، به ویژه در این ایام که [جایگاه زبان فرانسه] هم از بیرون - زبان انگلیسی - در معرض خطر قرار دارد و هم از درون؛ از سوی هواداران اندیشه «ادبیات جهانی» که هر سال توجه کمتری به ابعاد جهانی فرانسه می‌کنند. این بازی‌ها می‌تواند فرصتی فراهم آورد تا بر ترادف زبان فرانسه با دوستی و برادری و گفت و گو بین فرهنگ‌ها که از جمله مضامین مورد علاقه پایتخت لبنان است تأکید شود.

The Guardian Weekly, (07,08.09).

* به نقل از:

ششمین گل‌های کوه دالاهو

سروده‌های زنده‌یاد

میرزا حسین سهرابی بانیارانی گوران

پیشگفتار، تصحیح، توضیح و واژه‌نامه:

ایرج بهرامی

انتشارات زوآر

خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، نبش وحید نظری، شماره ۲۷۸

تلفن: ۶۶۴۶۲۵۰۳ - ۶۶۴۸۳۴۲۳

